

2018

**КОДЕКС
НА ПРОФЕСИОНАЛНИ СТАНДАРДИ И
ЕТИКА ЗА КОНФЕРЕНЦИСКИТЕ ТОЛКУВАЧИ**

**ЗДРУЖЕНИЕ НА ПРЕВЕДУВАЧИ
И ТОЛКУВАЧИ
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

Кодексот на професионални стандарди и етика се однесува на толкувачите, членови на Здружението на преведувачи и толкувачи на Македонија (во понатамошниот текст „Здружение“) и ги опфаќа конференциските толкувачи (симултано и консекутивно толкување) и „шушотаж“ толкувачите. (Во понатамошниот текст „Толкувачи“).

Кодексот на професионални стандарди и етика дава препораки и упатства за членовите на Здружението и сугерира нивно применување во интерес на заштитата на професијата и подигнувањето на професионалните стандарди. Со нивната примена се обезбедува и се зајакнува интегритетот на толкувачот, се подига квалитетот на услугата, се подобрува соработката со клиентите и се избегнуваат несаканите последици од непочитувањето на стандардите.

1 Професионални стандарди

- 1.1 Толкувачите треба да прифаќаат ангажмани за кои се сигурни дека ќе испорачаат со висок квалитет, стручност и професионалност.
- 1.2 Толкувачите ќе инсистираат секој ангажман да биде регулиран со договор што ќе гласи на нивно име и во кој прецизно ќе бидат наведени условите на ангажманот, хонорарот, како и надоместот во случај на откажување.
- 1.3 Во случаи кога ангажманот го прифаќа агенција, агенцијата ја прифаќа обврската да го извести клиентот кој толкувач ќе го изврши ангажманот.
- 1.4 Доколку на толкувачот не му е понуден договор, Здружението може да понуди образец на договор по барање на толкувачот или агенцијата.
- 1.5 Во секој договор за ангажман треба да стои одредба во која толкувачот се ангажира за толкување кое ќе се користи исклучиво за потребите во салата и за учесниците на настанот. Користењето на гласот, снимање и емитување на преводот за други цели од страна на организаторот или други надворешни лица, без претходна согласност на толкувачот, ќе подлежи на Законот за авторски права.
- 1.6 Во случај на откажување на ангажманот од страна на толкувачот, толкувачот е должен да го извести клиентот лично или преку својата агенција за причините и со должно извинување.
- 1.7 Освен ако клиентот не сака поинаку, толкувачот кој откажал е должен да најде заменски толкувач кој квалитетно ќе ја изврши услугата, а замената треба да е прифатена од клиентот доколку тоа го дозволуваат условите.
- 1.8 Договорот и хонорарот на заменскиот толкувач би требало да гласи на негово име, а не преку сметката или договорот со толкувачот кој бил претходно најмен, освен во исклучителни и итни случаи кога времето не дозволува промена.
- 1.9 Толкувачот не треба да склучува под-договори со други толкувачи за ангажман што тој првично го добил ниту да зема провизија од хонорарот.
- 1.10 Во секој договор, треба да стои клаузула со која се предвидува обештетување на толкувачот доколку ангажманот е откажан од страна на клиентот и роковите во кој клиентот е должен да го обештети толкувачот.
- 1.11 Доколку целосно се откажува настанот, клиентот е должен соодветно да го обештети толкувачот за резервираниот датум според договорот.
- 1.12 Доколку се откаже ангажманот на толкувачот, а настанот сепак се одржува и за истиот настан е најмен друг толкувач, клиентот е должен да го обештети толкувачот со цела сума на хонорарот.

2 Хонорари и надоместоци

- 2.1 Здружението не наметнува минимален износ на хонорар, па износот на хонорарот го утврдува секој толкувач/агенција посебно.
- 2.2 На секој член на Здружението му се сугерира да се придржува до хонорарите кои се дадени во Препораките за тарифирање, заради одржување на достоинството на професијата. Здружението објавува Препораки за тарифирање речиси секоја година, земајќи ги предвид новонастанатите економски параметри во државата, ценовните промени на пазарот и животните трошоци.
- 2.3 Толкувачот има право својата услуга да ја понуди *про боно*, но обврската кон придржувањето до професионалните и етички стандарди останува.
- 2.4 Доколку ангажманот е надвор од местото на живеење, толкувачот треба да побара одреден надомест во форма на хонорар и за деновите кои ги поминал во патување.
- 2.5 Доколку ангажманот е надвор од местото на живеење, толкувачот во никој случај не треба да прифати патување во истиот ден во кој се одржува настанот, доколку таквиот ангажман не му дозволува време за одмор.
- 2.6 Доколку ангажманот е надвор од местото на живеење, толкувачот има право на *пер диет* (дневница). *Пер диетот* е износ што му се исплатува на толкувачот за трошоци за време на настанот коишто не му се платени од страна на клиентот, како храна и сместување. *Пер диетот* се исплаќа и за денот пред и после ангажманот, доколку ангажманот е надвор од местото на живеење на толкувачот и за истиот морал да патува ден претходно или ден потоа.
- 2.7 Доколку клиентот не обезбедува транспорт, клиентот е должен да ги покрие трошоците за транспорт кои толкувачот ги поднел сам.
- 2.8 Сместувањето на толкувачот треба да е во хотел или друго место коешто нема да предизвика дополнителни трошоци или напор за толкувачот. (оддалечен хотел, не обезбеден транспорт до местото на настанот и сл.)
- 2.9 Сместувањето на толкувачот треба да е од истиот ранг како и за останатите учесници на настанот.

3 Работни стандарди

- 3.1 Толкувачот нема да прифати работа во работни стандарди кои не му дозволуваат достоинство да си ја изврши работата ниту да даде квалитет.
- 3.2 Заради тежината и стресот на професијата, за секој ангажман од над 1 час, работата ќе се извршува во тим од најмалку двајца толкувачи по јазична комбинација.
- 3.3 Работниот ден на толкувачот не смее да изнесува повеќе од 7 часа, во која се пресметани сите паузи кои ги користат и учесниците на настанот. (Според меѓународните стандарди, работниот ден на толкувачот е 2 сесии по 3,5 часа со задолжителна пауза помеѓу нив од минимум еден час)
- 3.4 Клиентот не треба да бара од толкувачот работа за време на паузите, доколку за тоа претходно не го известил толкувачот и истиот ја прифатил.
- 3.5 Секој дополнителен ангажман (превод при туристички прошетки, ручеци, приеми, прес конференции, интервјуа и сл.) треба да е однапред регулиран со толкувачот. Толкувачот нема да прифаќа толкување за трети лица (новинари или лица неучесници на настанот) доколку за истиот ангажман не е претходно договорен со клиентот.
- 3.6 На клиентот треба да му се предочи и времето кое толкувачот го минува во подготовка за настанот, особено ако настанот бара претходно проучување на документи, правилници и сл.
- 3.7 Од толкувачот нема да се бара да врши писмени преводи во рамките на хонорарот за толкување. Секој писмен превод ќе биде дополнително наплатен.
- 3.8 Толкувачот нема да прифаќа да извршува други обврски на настанот освен толкувањето за коешто е најмен.
- 3.9 Толкувачите нема да прифаќаат повеќе од еден ангажман во ист временски период. Членовите можат да прифаќаат повеќе од еден ангажман во ист ден доколку ангажманите временски не се преклопуваат, притоа водејќи сметка вкупното времетраење на ангажманите да не се одрази негативно на квалитетот на толкувањето.

4 Јазични комбинации

- 4.1 Клиентот е должен да обезбеди квалитетно толкување на и од сите јазици коишто се користат на настанот.
- 4.2 Толкувачите што се најмени за една јазична комбинација, не треба да бидат користени за толкување во друга јазична комбинација дури и кога имаат познавање од јазикот. На клиентот треба да му се предочи дека учесниците коишто нема да зборуваат на работните јазици на настанот и за коишто нема обезбедено толкување, нема да бидат преведени. (на пример, кабина мак-анг од која се бара да толкува од бугарски)

Број на јазици на настанот	Бр.на кабини	Мин број толкувачи
2 (мак, анг)	1	2
3 (мак, анг,алб)	2	4
4 (мак,анг,алб,хрв)	3	6

- 4.3 Секое толкување коешто не го вклучува мајчиниот македонски јазик на толкувачот, треба да се смета како толкување од странски на странски јазик (на пр. англиски – српски) што претполага повисок хонорар.
- 4.4 Клиентот треба да избегне ситуација на систематско користење на релеј.

5 Работни услови

За техничките стандарди на кабините и на работни услови во кабина, повеќе во [„Технички стандарди на кабини за толкување“](#).

- 5.1 Толкувачот нема да прифати работа во услови кои не му дозволуваат достоинство да си ја изврши работата ниту да даде квалитет.
- 5.2 Симултаниот толкувач нема да прифати да работи без кабина.
- 5.3 Толкувачите нема да прифаќаат да работат сами во кабина таму каде што работните часови налагаат работа по двајца.
- 5.4 Клиентот мора да обезбеди кабините според професионалните стандарди за комфорт, со доволно простор за сите толкувачи, вентилација и звучна изолација.
- 5.5 Клиентот мора да обезбеди видливост на презентациите, говорниците како и видливост на целиот настан. Пред кабините не треба да има столбови, панели, рекламни материјали, камери или што било што ја попречува видливоста .
- 5.6 Толкувачите нема да прифаќаат толкување од кабините кои не се во истата просторија со настанот.
- 5.7 Толкувачите можат да прифатат толкување преку екран само кога просторијата е таква што не може да обезбеди директен поглед на настанот.
- 5.8 Клиентот мора да обезбеди највисок квалитет на звук за толкувачите.
- 5.9 Клиентот е должен на толкувачите да им обезбеди материјали, список на говорници, агенда, презентации, говори и други документи кои ќе бидат користени на настанот, и тоа најдобро најмалку еден ден претходно
- 5.10 Секогаш кога е тоа можно со толкувачите треба да се одржи информативен брифинг.
- 5.11 Членовите на здружението ниту ќе прифаќаат, а се разбира, ниту ќе нудат за себе или за други конференциски толкувачи ангажирани преку нив, без разлика дали се членови на Здружението или не, работни услови што се во спротивност со условите наведени во Професионалните стандарди.

6 Етички кодекс

1. Етичкиот кодекс ги поставува принципите на интегритет, професионалност и доверливост кај толкувачите.
2. Членовите ќе се воздржуваат од каков било исказ или дејствие што ќе им штети на интересите на Здружението или на неговите членови. Која било жалба што ќе произлезе од однесувањето на некој член или кое било несогласување во врска со некоја одлука донесена од страна на Здружението ќе се разгледува и ќе се решава единствено во рамките на самото Здружение.

Однесување со клиенти

1. Толкувачите нема да прифаќаат работа или ситуација која го нарушува угледот на професијата и за истото можат да го известат Здружението.
2. Толкувачите се обврзуваат на пристојно и љубезно однесување со клиентите кое ќе се темели на професионалност, објективност, исполнителност, непристрасност и независност.
3. Толкувачите се свесни за разликата меѓу професионалната и личната интеракција со клиентите, ќе се воздржуваат од секаква комуникација и интеракција со клиентите која го надминува професионалниот ангажман и ќе воспостават соодветна граница меѓу професионалното и личното дружење со клиентите.
4. Доколку се поканети на придружните настани како гости, и доколку не е поинаку договорено, толкувачите нема да се однесуваат како дел од делегациите и за своето присуство ќе одлучат по своја сопствена проценка.
5. Ниту за време на толкувањето ниту за време на ангажманот толкувачите нема да се впуштаат во дискусии со клиентите или со било која инволвирана страна и да изразуваат свои ставови, мислења или демонстрираат пристрасност или да промовираат и наметнуваат туѓи ставови, освен ако не се конкретно замолени да го сторат тоа.
6. Толкувачите ќе се однесуваат во согласност со ситуацијата на толкување.
7. Толкувачите нема да учествуваат во дискусии со клиентите кои би наштетиле на угледот на колегите и Здружението.
8. Толкувачите ќе ја почитуваат програмата доставена од клиентите, ќе го почитуваат временскиот распоред и нема да влијаат врз промената на истата.
9. Толкувачот љубезно ќе го објасни системот на работата со толкувачи на клиентот, доколку истиот не е запознаен со неа.

10. Толкувачите се обврзуваат на целосно почитување на доверливоста и тајноста на информациите кои ги толкуваат и кои се наменети исклучиво за учесниците на настанот и во однос на сите информации обелоденети во текот на занимавањето со професијата на секој собир што не бил отворен за јавноста.
11. Толкувачите ќе се воздржуваат од стекнување на каква било лична корист од доверливите информации што можеле да ги стекнат при извршувањето на своите задачи како конференциски толкувачи.
12. Сите материјали кои им биле доставени на толкувачите, по завршувањето на толкувањето треба да бидат уништени или вратени на организаторот, особено оние кои се од доверлива природа.
13. Толкувачите во никој случај нема да презентираат никаков вид на предрасуди, стереотипи или дискриминација кон кого било.

Однос кон работата

1. Толкувачите нема да прифаќаат каква било задача за која сметаат дека не се квалификувани. Прифаќањето на задача значи преземање морална обврска од страна на членот дека ќе работи со сиот должен професионализам и квалитет. Секој член на Здружението што ангажира други конференциски толкувачи, без разлика дали се членови на Здружението или не, презема иста таква обврска.
2. Толкувачите нема да прифаќаат повеќе од еден ангажман во ист временски период.
3. Толкувачите можат да прифаќаат повеќе од еден ангажман во ист ден доколку ангажманите временски не се преклопуваат, притоа водејќи сметка вкупното времетраење на ангажманите да не се одрази негативно на квалитетот на толкувањето.
4. Толкувачите треба да се воздржуваат од самопромоција и коментирање или постирање на слики од настаните на кои толкуваат на социјалните мрежи без претходна дозвола од клиентот
5. Толкувачите нема да го користат микрофонот за коментари, сугестии или изјави кои не се поврзани со процесот на толкување.

6. Толкувачите во никој случај нема да дозволат нивните лични ставови по некое прашање да се рефлектираат или да влијаат врз квалитетот на толкувањето.
7. Толкувачите се обрзуваат на точност, прецизност и квалитет на толкувањето. Тие нема да додаваат, одземаат или модификуваат информации со што би се нарушила точноста на пораката. Тие се лично одговорни за квалитетот на нивната работа.
8. Толкувачот не треба да се воздржува од толкување на вулгарности, непристојности или навреди што биле изречени ниту пак треба да се извинува се користење на таквиот јазик доколку истиот го употребуваат и страните во комуникацијата. Толкувачите не сносат одговорност за тоа што го изрекол говорникот.
9. Во случај на грешка на толкувачот, тој треба истата да ја исправи со напомена дека станува збор за грешка на толкувачот.
10. Толкувачите имаат право да побараат објаснување, парафразирање или повторување за одредени термини или пораки во текот на толкувањето доколку тоа би влијаело на точноста и прецизноста на работата и во случаи кога тоа е возможно.
11. Доколку брзината на говорот оневозможува квалитетен превод, толкувачот може љубезно да побара забавување на говорот, најдобро во микрофон или преку организаторот. Доколку тоа не е можно, толкувачот може да прекине да толкува. Во никој случај не треба да се чука по сидот на кабината или да се користат други несоодветни вербални и невербални знаци за да се предупреди говорникот.
12. Толкувачот не смее на никој начин да го наруши достоинството на говорникот.
13. Толкувачот е должен да ја остави кабината во уредна состојба. Сите белешки, чкртаници и користени материјали треба да се уништат.
14. Толкувачите треба да го почитуваат кодексот на облекување на клиентот, а доколку истиот не е прецизиран, толкувачот треба да

го почитува оној кодекс на облекување кој е соодветен за ситуацијата и професијата.

Однесување со колегите

1. Толкувачите се должни да се придржуваат до основните принципи на етикеција и бон тон кога работат со колега во кабина и да се придржуваат до принципите на тимската работа, колегијалност, солидарност, пристојност и заемна почит.
2. Толкувачите мора да се точни, уредни и професионални и во изглед и во однесување.
3. Толкувачите се должни на својот колега да му понудат помош, поддршка и да покажуваат соработка, да споделуваат материјали и да нудат помош и знаење, тогаш кога од нив тоа ќе се побара и тогаш кога грешката влијае врз прецизноста и точноста на преводот.
4. Толкувачот не треба да презема дејствија кои ќе му попречат на колегата во извршување на работата.
5. Толкувачите се должни, доколку забележат однесување кое не е во согласност со професионалните стандарди и етика, да му укажат на својот колега на прекршувањето.
6. Толкувачите ќе ги избегнуваат сите ситуации и дејствија во кабината кои би можеле да доведат до прекин на работата како и деградација на професијата и кои би ја отежнале работата на другиот.
7. Меѓусебните недоразбирања толкувачите нема да ги решаваат пред клиентите ниту за време на толкување.
8. Толкувачите треба да се придржуваат до професионалните стандарди и колегијалност и надвор од времето кое го поминуваат во толкување и ќе се воздржуваат од какви било коментари и оценки за своите колеги во однос на нивното образование, компетентност, искуство.
9. Во никој случај толкувачите нема да го прават тоа пред клиентите со цел да обезбедат лична корист и создадат нелојална конкуренција.

10. Толкувачите нема да се натпреваруваат со своите колеги нудејќи пониски цени за ангажман само за да ја добијат работата особено ако истата е веќе дадена на друг толкувач.
11. Толкувачот е должен да се придржува до Етичкиот кодекс на толкувачите. Секое скршнување од етичкиот кодекс ќе резултира со првична опомена, а во подрастични случаи, за последиците ќе расправа Здружението.

Завршни одредби

1. Овој Кодекс на професионални стандарди и етика може да се менува и дополнува во согласност со Статутот на Здружението.
2. Секое прекршување на овие професионални стандарди и етика ќе биде доставено до Здружението во писмена форма, за што истото ќе се произнесе.